

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
**AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**
S A R A J E V O

Na temelju članka 60. stavak (3), članka 61. stavak (8), čl. 128. i 130. Zakona o osiguranju („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br.: 23/17 i 103/21), Stručni savjet Agencije za nadzor, na 12. sjednici održanoj 7. 2. 2023. godine, donosi

PRAVILNIK
O VRSTAMA I SUSTAVU UPRAVLJANJA RIZICIMA U DRUŠTVU ZA OSIGURANJE I
DRUŠTVU ZA REOSIGURANJE

I OPĆE ODREDBE

Članak 1.
(Predmet)

- (1) Ovim Pravilnikom se detaljnije uređuje sustav upravljanja rizicima u društvu za osiguranje i društvu za reosiguranje sukladno Zakonu o osiguranju (u daljnjem tekstu: Zakon), a naročito pitanja: vrste rizika u obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja, bliži uvjeti i način identifikacije, mjerenja i praćenja ovih rizika i upravljanja tim rizicima, kao i način uređivanja sustava upravljanja rizicima u društvu za osiguranje, odnosno u društvu za reosiguranje (u daljnjem tekstu: društvo) u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija), u svrhu osiguranja pravilnog i učinkovitog poslovanja društva te smanjenja rizika koji proizlaze iz redovitog poslovanja.
- (2) Odredbe ovog Pravilnika na odgovarajući se način primjenjuju i na grupaciju.

Članak 2.
(Definicije)

Pojmovi koji se koriste u ovom Pravilniku imaju sljedeća značenja:

1. *Funkcija*, unutar sustava upravljanja, predstavlja internu sposobnost društva da obavlja konkretne zadatke.
2. *Kontrolne funkcije* su: funkcija praćenja usklađenosti, funkcija interne revizije i funkcija upravljanja rizicima.
3. *Rizik* u smislu ovog Pravilnika, predstavlja opasnost da budući neizvjesni događaji, postupci, neiskorišteni resursi i potencijali, uzrokuju nemogućnost ostvarenja poslovnih ciljeva društva.
4. *Tehnike smanjenja rizika* u smislu ovog Pravilnika su sve tehnike koje omogućuju društvu da prenese dio svojih rizika ili sve svoje rizike na drugu pravnu osobu.
5. *Proces upravljanja rizicima* uključuje definiranje i dokumentiranje profila rizičnosti društva, te usklađivanje profila rizičnosti sa sklonošću za preuzimanje rizika.
6. *Rizični profil društva* u smislu ovog Pravilnika, obuhvata procjenu svih rizika kojima je ili kojima bi moglo biti izloženo društvo u svom poslovanju.
7. *ORSA process* predstavlja proces vlastite procjene rizika i solventnosti (u daljnjem tekstu: ORSA).
8. *Strategija upravljanja rizicima* predstavlja akt društva kojim se definira plan i proces

koji društvo primjenjuje kako bi se identificirali, procijenili, kontrolirali i pratili rizici kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo, a sve u cilju učinkovitog upravljanja rizicima.

II SUSTAV UPRAVLJANJA RIZICIMA

Članak 3.

(Obveza uspostave)

- (1) Društvo je dužno uspostaviti djelotvoran sustav upravljanja koji osigurava stabilno i razumno upravljanje poslovima, a što između ostalog, obuhvata i djelotvoran sustav upravljanja rizicima.
- (2) Sustav iz stavka (1) ovog članka treba najmanje uključivati odgovarajuću preglednu organizacijsku strukturu s jasnom dodjelom i odgovarajućom podjelom odgovornosti te djelotvoran sustav izvješćivanja.
- (3) Sustav upravljanja rizicima temelji se i usklađuje s veličinom i organizacijskom strukturom društva, obujmom poslovnih aktivnosti i vrstama osiguranja koje društvo obavlja.
- (4) Sustav upravljanja rizicima treba biti djelotvoran i dobro integriran u organizacijsku strukturu i postupke odlučivanja društva, te na primjeren način uzimati u obzir osobe koje upravljaju društvom ili nositelje drugih ključnih funkcija.

Članak 4.

(Područja obuhvata)

- (1) Sustav upravljanja rizicima obuhvata:
 - Procese / procedure,
 - Interne akte (strategije, politike, procedure, metodologije),
 - Podatkovno tehnološke sustave,
 - Organizaciju,
 - Kompetencije,

nužne za identificiranje, mjerenje, praćenje i upravljanje rizicima te kontinuirano izvješćivanje na pojedinačnoj i skupnoj osnovi, o rizicima kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju te o međuovisnosti tih rizika, a podliježe redovitom internom pregledu u cilju njegovog unapređenja.

- (2) Sustav upravljanja rizicima pokriva najmanje sljedeća područja:
 - a) preuzimanje rizika i oblikovanje rezervi;
 - b) upravljanje imovinom i obvezama;
 - c) ulaganja, posebno izvedenice i slične obveze,
 - d) upravljanje rizikom (ne)likvidnosti i rizikom koncentracije,
 - e) upravljanje operativnim rizikom,
 - f) reosiguranje i druge tehnike smanjenja rizika.
- (3) Društvo je dužno uspostaviti, dokumentirati i primjenjivati pisana pravila koja se odnose na sustav upravljanja rizicima te osigurati da se ista pravila provode na najmanje područja iz stavka (2) ovog članka.
- (4) U okviru sustava upravljanja rizicima društvo obavlja vlastitu procjenu rizika i solventnosti, koja je sastavni dio poslovne strategije i uzima se u obzir pri donošenju strateških odluka društva.
- (5) Pisana pravila iz stavka (3) ovog članka donosi Uprava uz odobrenje Nadzornog odbora društva i ista se prilagođavaju u slučaju bilo koje značajne promjene u sustavu upravljanja ili području poslovanja.

- (6) Društvo je dužno jednom godišnje provoditi ORSA, koji treba biti adekvatno dokumentiran i koji treba rezultirati jednim godišnjim ORSA izvješćem.
- (7) Društvo je dužno osigurati jasnu podjelu poslovnih funkcija i spriječiti sukob interesa između RTU – risk taking units i RCU – risk controlling units.
- (8) Ovlasti i odgovornosti potrebno je definirati na način da uposlenicima odgovornim za preuzimanje ili upravljanje rizicima na operativnoj razini ne mogu istovremeno biti povjereni nadzor i kontrola istih.
- (9) Ako potpuno razdvajanje poslovnih funkcija nije primjereno zbog veličine društva, tada je društvo dužno osigurati izbjegavanje i upravljanje sukobom interesa na drugi način.
- (10) Uprava društva ima krajnju odgovornost za učinkovitost cjelokupnog sustava upravljanja rizicima. Uz sustav svako društvo treba dokumentirati svoj okvir upravljanja rizicima koji se sastoji od procesa identifikacije, procjene/mjerenja, praćenja i kontrole rizika i izvješćivanja o rizicima.
- (11) U djelovanju sustava upravljanja rizicima moraju sudjelovati svi uposlenici društva.
- (12) Uprava društva mora biti informirana o rizicima kojima je društvo izloženo ili kojima može biti izloženo, na način da ih može identificirati, pratiti i procijeniti njihove utjecaje na poslovanje društva, te mora donijeti odgovarajuće mjere upravljanja istima.
- (13) Cjelokupan sustav upravljanja rizicima potrebno je dokumentirati na način da je Upravi društva, kao i trećim osobama, u svakome trenutku moguće razumijevanje djelovanja pojedinog procesa unutar sustava upravljanja rizicima.

Članak 5.

(Funkcija upravljanja rizicima)

- (1) Društvo je dužno u okviru sustava upravljanja rizicima ustrojiti neovisnu funkciju upravljanja rizicima na način da takva funkcija olakšava provedbu sustava upravljanja rizicima.
- (2) Društvo je dužno, u sklopu funkcije upravljanja rizicima osigurati obavljanje najmanje sljedećih poslova:
 - identificiranje rizika kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - analiza i procjena odnosno mjerenje rizika kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - praćenje rizika kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - upravljanje rizicima kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - nadziranje rizika kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - definiranje profila materijalno značajnih rizika, kapaciteta preuzimanja rizika i apetita za rizikom koji su usklađeni s poslovnim modelom društva, njegovom poslovnom strategijom i strategijom upravljanja rizicima;
 - stalno praćenje profila rizičnosti društva, uz uspostavljanje sustava ranog upozorenja i prevencije rizika, u vezi s ispunjenjem zakonom definiranih uvjeta stalnog održavanja likvidnosti i solventnosti;
 - periodičnu provjeru primjene i djelotvornosti postupaka i mjera za upravljanje rizicima kojima je društvo izloženo ili bi moglo biti izloženo u svom poslovanju;
 - izvješćivanje Uprave društva o upravljanju rizicima minimalno jedanput godišnje;
 - sudjelovanje u izradi, provođenju i preispitivanju Strategije upravljanja rizicima, kao i drugih internih akata te postupaka i mjera iz domene upravljanja rizicima društva;
 - savjetovanje Uprave društva vezano za utvrđivanje profila rizičnosti društva, te

- praćenje utvrđenog profila rizičnosti;
 - doprinositi uspostavi djelotvornog sustava internih kontrola;
 - davanje prijedloga i preporuka za primjereno i učinkovito upravljanje rizicima;
 - provođenje testiranja otpornosti na stres;
 - provođenje ostalih provjera koje su potrebne za djelotvoran sustav kontrole rizika.
- (3) Društvo je dužno nositelju funkcije upravljanja rizicima, osigurati potrebne ovlasti i pristup svim podacima bitnim za ispunjavanje gore navedenih poslova.
 - (4) Društvo mora osigurati da nositelj funkcije upravljanja rizicima bude kvalificiran za poslove koje obavlja te da raspolaže odgovarajućim znanjima u području djelatnosti osiguranja ili drugih srodnih financijskih usluga, vještinama i iskustvom kako bi mogao obavljati te obrazložiti metode i načine obavljanja gore navedenih poslova.
 - (5) Poslovi za koje je zadužen nositelj funkcije upravljanja rizicima moraju biti dokumentirani i transparentni.
 - (6) Nositelj funkcije upravljanja rizicima dužan je svoje poslove obavljati s pažnjom dobrog stručnjaka.
 - (7) Uprava društva mora osigurati odgovarajuću interakciju s nositeljem funkcije upravljanja rizicima.

Članak 6.

(Strategija upravljanja rizicima)

- (1) Uprava društva uz odobrenje Nadzornog odbora društva dužna je usvojiti Strategiju upravljanja rizicima kojom će jasno definirati, opisati i dokumentirati sustav upravljanja rizicima, sklonost preuzimanja rizika društva, kao i politiku upravljanja rizicima društva.
- (2) Strategija treba sadržavati najmanje:
 - opis rizika kojima je društvo izloženo ili kojima može biti izloženo, a koji proizlaze iz glavnih karakteristika poslovanja društva;
 - limite navedenih rizika društva usklađene s ukupnim apetitom za rizik;
 - kapacitet preuzimanja rizika;
 - ciljeve i opća načela politika upravljanja rizicima;
 - opis sustava izvješćivanja o rizicima na razini društva;
 - organizaciju rada sustava i okvira upravljanja rizicima, zajedno s opisom ovlasti i odgovornosti;
 - povezanost procjene ukupnih potreba u vezi sa solventnošću s anticipativnom procjenom vlastitih rizika društva, regulatornim kapitalnim zahtjevima i limitima rizika.
- (3) Uprava društva najmanje jednom godišnje dužna je preispitati Strategiju upravljanja rizicima, njenu usklađenost s rizičnim profilom društva, poslovnom strategijom i drugim relevantnim parametrima.
- (4) Strategiju upravljanja rizicima potrebno je ažurirati u slučaju značajnijih promjena rizičnog profila društva, te u slučaju drugih promjena bitnih za poslovanje društva, a naročito u slučaju značajnijih izmjena poslovne politike i strategije društva, odnosno promjena u makroekonomskom okruženju.
- (5) Usvojenu Strategiju upravljanja rizicima društvo je dužno dostaviti bez odgode Agenciji za nadzor za potrebe nadzora, a najkasnije u rokovima za dostavu godišnjih financijskih izvješća propisanih u članku 108. stavak (3) Zakona o osiguranju.

Članak 7.

(Interni akti o upravljanju rizicima)

- (1) Uprava društva dužna je usvojiti, dokumentirati i primjenjivati politike i ostale interne akte o upravljanju pojedinim rizicima ili skupinom srodnih rizika kojima je društvo izloženo ili

kojima može biti izloženo.

- (2) Interni akti iz stavka (1) ovog članka najmanje trebaju sadržavati:
 - opis svakog poslovnog procesa društva,
 - opis procesa kontrole i upravljanja pojedinim rizikom,
 - metode identificiranja, procjene i mjerenja rizika,
 - konkretne mjere praćenja i nadzora rizika, kao i sustav ranog otkrivanja rizika,
 - mjere za ublažavanje pojedinačnih rizika i pravila za primjenu tih mjera,
 - način i učestalost dodatnih provjera kao i postupanje u slučaju nepovoljnih rezultata dodatnih provjera,
 - analizu osjetljivosti i testiranje otpornosti na stres,
 - izvješćivanje o rizicima,
 - kao i utjecaj rizika na poslovanje, likvidnost i kapitalnu adekvatnost društva.
- (3) Politike i ostali interni akti o upravljanju rizicima moraju obuhvatiti najmanje područja navedena u članku 4. stavak 2. ovog Pravilnika, a sukladno specifičnom rizičnom profilu društva mogu sadržavati i ostala područja.
- (4) Uprava društva dužna je u okviru politika i ostalih internih akata definirati i opisati pojedine procesne korake, tijela društva i odgovorne nositelje izvršenja zadataka, ovlasti i odgovornosti sudionika procesa, odnosno odgovarajuću organizacijsku strukturu upravljanja pojedinim rizikom, potrebne resurse i zahtjeve, rizike i kritične točke procesa, te način kontrole procesa unutar društva.

Članak 8.

(Vlastita procjena rizika i solventnost)

- (1) Društvo je dužno, u sklopu svojeg sustava upravljanja rizicima organizirati i provoditi ORSA-u koja obuhvata najmanje procjenu ukupnih razina solventnosnih potreba društva obzirom na profil rizika društva i deklarirani apetit za rizikom, procjenu usklađenosti strukture kapitalnih resursa društva s njegovim profilom rizika.
- (2) Društvo bi trebalo imati uspostavljene procese, metodologije i sustave koji su proporcionalni svojoj veličini i razini složenosti svog poslovanja i koji mu omogućuju da primjereno identificira i procjenjuje rizike s kojima se suočava u svom poslovanju, odnosno kojima bi moglo biti izloženo.
- (3) Spomenute metode i procese koje koristi u procesu identifikacije i procjene društvo treba na transparentan način opisati i prikazati.
- (4) Društvo treba razviti i implementirati interne modele potreba za kapitalom po svakom od materijalno značajnih rizika, koji trebaju uvažavati rezultate analize osjetljivosti i provedenog testiranja na stres.
- (5) Vlastita procjena rizika i solventnosti treba biti sastavnim dijelom poslovne strategije i strategije upravljanja rizicima, te se njeni rezultati kontinuirano trebaju koristiti u procesu strateškog planiranja i onom vezanom uz donošenje odluka strateške razine.
- (6) Društvo provodi vlastitu procjenu rizika i solventnosti najmanje jednom godišnje, odnosno i češće ukoliko postoje indikatori da je nastupila promjena u njegovom profilu rizika.
- (7) O rezultatima provedene svake vlastite procjene rizika i solventnosti društvo će obavijestiti Agenciju u sklopu specijaliziranog godišnjeg ORSA izvješća, na temelju standardiziranog formulara strukturiranog od strane Agencije za nadzor, a koji minimalno obuhvata:
 - a. Procjenu održivosti poslovnog modela;
 - b. ORSA tim;

- c. Identifikaciju rizika;
 - d. Procjenu/Mjerenje rizika;
 - e. Profil rizika;
 - f. Apetit za rizikom;
 - g. Interni kapital;
 - h. Interni zahtjev za kapitalom;
 - i. Veza ORSA-e i sustava korporativnog upravljanja;
 - j. ORSA i sustav unutarnjih kontrola društva;
 - k. Adekvatnost ORSA-e;
 - l. Dokumentiranost procesa i načelo proporcionalnosti;
 - m. Vlasništvo nad ORSA izvješćem;
 - n. Dinamiku i raspored aktivnosti unutar ORSA procesa tijekom godine;
 - o. Kontinuiranu kontrolu i nadzor rizika na razini društva;
 - p. Identifikaciju mogućih poboljšanja.
- (8) Primarna odgovornost za produciranje ORSA izvješća dodjeljuje se nositelju funkcije upravljanja rizicima nadležnog za kontrolu rizika.
- (9) Funkcija interne revizije treba, periodično, sukladno planovima o radu interne revizije, a najmanje jednom u dvije godine, provesti neovisnu analizu i procjenu primjerenosti ORSA procesa društva.
- (10) Rezultate vlastite procjene rizika i solventnosti društvo će koristiti kao jedan od inputa prilikom izračunavanja i projiciranja svojih potreba za kapitalom.

III RIZIK

Članak 9.

(Identifikacija rizika)

- (1) U svrhu identifikacije rizika društvo je obvezno precizno definirati, klasificirati i kontinuirano pratiti rizike kroz sve poslovne procese, na svim funkcionalnim i organizacijsko hijerarhijskim razinama poslovne strukture društva, imajući u vidu:
- a) usklađenost poslovanja,
 - b) utvrđene ciljeve društva (strateški, godišnji i operativni),
 - c) ekonomičnost, efektivnost i učinkovitost,
 - d) pouzdano i blagovremeno izvješćivanje,
 - e) zaštitu resursa u slučaju zloupotrebe,
 - f) nastanak rizika i njihov utjecaj i
 - g) unutarnje i vanjske informacije koje ukazuju na rizik u okviru sustava ranog upozorenja.
- (2) Društvo je obvezno identifikaciju rizika provoditi kroz dvije faze:
- a) početna identifikacija rizika, u procesu strateškog planiranja i
 - b) kontinuirana identifikacija rizika, što podrazumijeva stalnu provjeru identificiranih odnosno identifikaciju novih rizika.

Članak 10.

(Procjena rizika)

- (1) Radi mjerenja rizika društvo je obvezno obavljati kvantitativnu i kvalitativnu procjenu potencijalnih i/ili stvarnih odstupanja od poslovnih ciljeva pod djelovanjem pojedinačnog, odnosno sveukupnog rizika.
- (2) Kvantitativno i kvalitativno mjerenje/procjena rizika, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijeva procjenu rizika na temelju mjerenja vjerojatnosti pojavljivanja i veličine potencijalnog gubitka i njihovog utjecaja na likvidnost i solventnost društva.

- (3) Kvalitativno mjerenje/procjena rizika, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijeva određivanje razine materijalne značajnosti identificiranih rizika, određujući im određeni rang, odnosno prioritet.

Članak 11.

(Vrste rizika)

Internim aktom društva propisani sustav upravljanja rizicima obuhvaća ocjenu i prevencije i svih drugih rizika, pojedinačno i ukupno, kojima je izloženo ili može biti izloženo društvo u svom poslovanju sukladno zakonu, a naročito sljedeće rizike:

- a) *Rizik osiguranja* u pravilu predstavlja rizik gubitka ili nepovoljne promjene vrijednosti obveza iz ugovorenog osiguranja zbog nemogućnosti društva da apsorbira preuzete rizike svojstvene djelatnosti osiguranja koju obavlja, a uključuje rizike:
- 1) neadekvatno određene premije i neadekvatne tarifne politike,
 - 2) neadekvatno formiranje tehničkih pričuva,
 - 3) neadekvatne procjene rizika koji se preuzima u osiguranje,
 - 4) neadekvatno određivanje razine samopridržaja društva ili preuzimanje rizika većih od iznosa samopridržaja društva, odnosno neprenošenje viška rizika iznad samopridržaja društva u suosiguranje i reosiguranje,
 - 5) katastrofalnih šteta usljed prirodnih katastrofa i sličnih nepredvidivih događaja,
 - 6) posebne rizike životnog i neživotnog osiguranja koji proizilaze iz promjene visine, trenda i volatilnosti (odstupanja od očekivanih): stopa smrtnosti (rizik smrtnosti i rizik dugovječnosti), stopa isteka, raskida, obnove i otkupa ugovora o osiguranju (rizik isteka osiguranja), stopa invalidnosti i bolesti (rizik obolijevanja), te promjene momenta nastanka i učestalosti osiguranih slučajeva, kao i visine isplate pri nastanku tih slučajeva,
 - 7) ostale rizike (profesionalne i tehničke) koji ovise od prirode, obujma i uvjeta poslovanja društva.
- b) *Tržišni rizik* je rizik gubitka ili nepovoljne promjene u financijskom stanju društva koji izravno ili neizravno proistječe iz kretanja i volatilnosti tržišnih cijena sredstava, obveza i financijskih instrumenata, a uključuje naročito sljedeće rizike:
- 1) promjene kamatnih stopa,
 - 2) promjene valutnih tečajeva,
 - 3) promjene cijena vrijednosnih papira,
 - 4) promjene cijena nepokretnosti,
 - 5) rizik prinosa,
 - 6) rizik konkurencije,
 - 7) neadekvatno prilagođavanje zahtjevima korisnika usluga osiguranja,
 - 8) ostale tržišne rizike koji ovise od prirode, vrste, obujma i uvjeta poslovanja društva kao i tržišta na kojem posluje.
- c) *Rizik deponiranja i ulaganja sredstava društva* (investicijski rizici) je rizik gubitka ili nepovoljne promjene u financijskom stanju koji proistječe iz ulaganja sredstava društva i volatilnosti prinosa od investicija, a uključuje naročito sljedeće rizike:
- 1) rizik mogućeg smanjenja vrijednosti investicije (uslijed promjene deviznih tečajeva, kreditnog i tržišnog rizika, promjena na financijskom tržištu),
 - 2) rizik otežane utrživosti i posljedične nelikvidnosti zbog nemogućnosti blagovremenog unovčavanja investicije,
 - 3) rizik loše procjene investicije,
 - 4) rizik neusklađenosti i volatilnosti dinamike priliva prinosa od investicija u odnosu na dinamiku dospjeća obveza,
 - 5) rizik koncentracije u određeni oblik imovine,
 - 6) nemogućnost naplate: investiranih i deponiranih sredstava, prinosa od investiranih i deponiranih sredstava, zakupa,
 - 7) ostale rizike deponiranja i investiranja sredstava društva.

- d) *Operativni rizik* je rizik gubitka ili mogućeg nastanka negativnih učinaka na poslovanje i financijske rezultate društva uslijed neadekvatnih unutarnjih poslovnih procesa, uposlenika, sustava ili vanjskih događaja, a naročito obuhvata sljedeće rizike:
- 1) rizik pogrešnog i neodgovarajućeg izbora direktora, članova uprave, nadzornog odbora i tijela u društvu koji obavlja nadzor, kao i osoba kojima je povjereno rukovođenje pojedinim funkcijama, organizacijskim dijelovima ili poslovima društva,
 - 2) rizik pogrešnog i neadekvatnog izbora, rasporeda i upošljavanja uposlenika u društvu (neovisno o stručnim kvalifikacijama i potrebnog-optimalnog broja izvršitelja poslova, upošljavanje prema rođačkim i sličnim vezama, itd.),
 - 3) rizik neadekvatne organizacije rada i ukupnog poslovanja društva,
 - 4) rizik pogrešnog i ekonomski štetnog ugovaranja poslova,
 - 5) rizik prijevara, korupcije, mita, zloupotreba i drugih nezakonitih aktivnosti kao i rasipništva uposlenih osoba i članova tijela društva,
 - 6) ugovaranja, organiziranja i obavljanja poslova osiguranja suprotno propisima, internim aktima i pravilima struke osiguranja,
 - 7) odsustva odgovarajućeg sustava internih kontrola, procedura i radnih postupaka,
 - 8) neadekvatnog upravljanja informacijskim sustavima društva,
 - 9) ostale operativne rizike koji ovise od prirode, obujma, složenosti i uvjeta poslovanja društva.
- e) *Kreditni rizik* je rizik gubitka ili nepovoljne promjene u financijskom stanju društva zbog promjena u kreditnom položaju izdavatelja financijskih instrumenata, zajmoprimaca, drugih ugovornih strana i bilo kojih dužnika kojima je izloženo društvo u obliku koncentracija rizika neispunjenja obveza druge ugovorne strane, rizika prinosa ili tržišnog rizika.
- f) *Rizik likvidnosti* predstavlja rizik od nemogućnosti društva da unovči svoja ulaganja i drugu imovinu kako bi bilo likvidno i sposobno izmirivati u ugovorenim rokovima i iznosima svoje dospjele obveze, a naročito obuhvata sljedeće rizike: rizik neadekvatnog upravljanja imovinom i obvezama društva, rizik pogrešne procjene, evidentiranja, prezentacije i objavljivanja vrijednosti imovine i obveza društva, njegovih prihoda, rashoda i rezultata poslovanja, rizik nemogućnosti prodaje imovine društva prema vrijednosti iskazanoj u poslovnim knjigama, kao i nemogućnosti naplate od izvršene prodaje te imovine, rizik ročne neusklađenosti imovine i obveza i ostale rizike likvidnosti. Rizik neispunjenja obveza druge ugovorne strane obuhvata rizike nemogućnosti naplate: investiranih i deponiranih sredstava, zajmova, zakupnina, potraživanja na temelju osiguranja, suosiguranja, reosiguranja i retrocesije, te ostale rizike neispunjenja obveza druge ugovorne strane. Rizik neispunjenja obveza druge ugovorne strane proizilazi naročito iz koncentracije izloženosti društva drugoj ugovornoj strani, kada je potencijalni gubitak toliko veliki da ugrožava solventnost ili financijski položaj društva.
- g) *Koncentracijski rizik* obuhvata sve izloženosti riziku kod kojih je potencijalni gubitak toliko veliki da ugrožava solventnost ili financijski položaj društva.
- h) Ostali značajni rizici koji se procjenjuju i kojima je izloženo ili može biti izloženo poslovanje društva obuhvataju:
- 1) pravni rizik koji obuhvata rizik nastanka gubitka u poslovanju društva uslijed propuštanja usklađivanja poslovanja i akata društva s propisima,
 - 2) rizik nalaganja nadzornih i drugih mjera od strane Agencije za nadzor ili drugog nadležnog organa,
 - 3) rizik iz ugovora koji se ne mogu u cjelini ili djelomično izvršiti,
 - 4) rizik iz mogućih gubitaka sporova,
 - 5) rizik iz neadekvatnih - neučinkovitih procedura vezanih za sprečavanje pranja novca,
 - 6) ostale pravne rizike,

- 7) rizik poslovnog okruženja ili strateški rizik odnosno rizik neprilagođivanja promjenama u okruženju,
- 8) rizik pogoršanja ugleda društva na tržištu,
- 9) rizici na temelju poslova koje je društvo povjerilo trećim osobama,
- 10) rizici uvođenja novih usluga, poslovnih aktivnosti i procesa,
- 11) rizici na temelju preuzetih garancija, jamstava i drugih oblika osiguravanja izmirenja obveza društva ili trećih osoba,
- 12) ostali rizici koji ovise od prirode, obujma i složenosti poslovanja društva.

Članak 12.

(Praćenje rizika)

- (1) U svrhu praćenja i blagovremene prevencije identificiranih i eventualno novih rizika društvo je obvezno osigurati/primijeniti:
 - a) sustav ranog upozorenja rizika,
 - b) praćenje promjena u rizičnom profilu,
 - c) praćenja sposobnosti prihvaćanja rizika,
 - d) praćenja učinkovitosti upravljanja rizicima i
 - e) predlaganje mjera u svrhu poboljšanja upravljanja rizicima u društvu.
- (2) Praćenje rizika provodi se sukladno ukupnom rizičnom profilu društva, kao i sukladno učestalosti i vrsti promjena u poslovnom okruženju.
- (3) Minimalni elementi kataloga rizika i metodologije procjene materijalne značajnosti (pojedinih) rizika na temelju kojih se utvrđuje profil rizika društva sadrže:
 - a) Skupinu rizika,
 - b) Tip rizika,
 - c) Definiciju rizika,
 - d) Kategoriju rizika,
 - e) Regulatornu mandatornost analize rizika,
 - f) Ključna svojstva kategorije rizika koja obuhvata:
 - i. Podložnost kvantifikaciji (HQ-lako mjerljiv/kvantifikabilan, LQ-teško mjerljiv, NQ-nemjerljiv),
 - ii. Tip procjene/mjerenja koji se trenutno provodi (E-ekspertna procjena, Q - kvantifikacija/mjerenje, EQ - kombinacija, N - ne provodi se),
 - iii. Pretežni utjecaj na izloženost kategoriji rizika (E - razina pretežno zadan vanjskim elementima, I - razina pretežno zadan internim elementima, EI - kombinirani utjecaj).
 - g) Analiza tretmana kategorije rizika koja obuhvata:
 - i. Pokrivenost procedurama, mjerama i dodijeljenim odgovornostima (CG-pokrivena-dobro, CS-pokrivena-zadovoljavajuće, CB-pokrivena-loše, NC-nije pokrivena),
 - ii. ELM - procjenom visine pričuve/ispravka vrijednosti, ULM - provođenjem analize outliera ili testiranja otpornosti na stres, EULM – kombinacijom, N/A,
 - iii. planiranjem/provođenjem kapaciteta preuzimanja i apetita za rizikom, i nadzora (internih kontrola),
 - iv. planiranjem/provođenjem mitigacije i transfera rizika,
 - v. planiranjem reakcije u slučaju nepredviđenih situacija (contingency planning),
 - vi. Povjerenje u postojeće interne kontrole (L - low, M - medium, H - high).
 - h) Provođenje zaštite koja obuhvata:
 - i. Moguća identifikacija inherentnog hedgea,
 - ii. Naziv/opis inherentnog hedgea,
 - iii. Obavlja se identifikacija/implementacija inherentnog hedgea.
 - i) Nadležnost/odgovornost koja obuhvata:
 - i. Nadležnost u procjeni, upravljanju i kontroli (org. jedinica),
 - ii. Interni akt društva kojim se definira upravljanje predmetnim rizikom.
 - j) Trenutna procjena koja obuhvata:

- i. Dostupnost povijesnih podataka (AQ- dostupni brožčani podaci, AE - dostupni ekspertni/kvalitativni podaci, AA - dostupni i brožčani i kvalitativni podaci, NA - podaci nisu dostupni),
 - ii. Procjena razine i kvalitete mitigacije/transfera izloženosti kategoriji rizika H, M, L,
 - iii. Procjena prosječne izloženosti kategoriji rizika [u KM],
 - iv. Opis procjene prosječne izloženosti riziku,
 - v. Procjena EL [u % RegCap],
 - vi. Procjena vršne izloženosti kategoriji rizika [u KM],
 - vii. Opis procjene vršne izloženosti riziku,
 - viii. Procjena UL [u % RegCap],
 - ix. Procjena mogućeg utjecaja na dobit (H,M, L).
- k) Materijalnost kategorije (stupanj relevantnosti za poslovanje društva) koja obuhvata:
- i. Procjena materijalnosti (0-10),
 - ii. Materijalno značajan (Da/Ne).

Članak 13.

(Sustav ranog otkrivanja rizika)

- (1) Sustav ranog otkrivanja rizika se temelji na praćenju i identifikaciji upozoravajućih signala koji upozoravaju na mogućnost nastanka gubitaka, odnosno negativnih poremećaja (problema) u poslovanju društva koji mogu prouzročiti ugrožavanje ili neispunjavanje pojedinačnih ili svih kriterija – propisanih Zakonom o osiguranju i podzakonskim aktima donesenim na temelju istog, kao i poduzimanje preventivnih i korektivnih aktivnosti.
- (2) Sustav ranog otkrivanja rizika minimalno obuhvata praćenje pokazatelja u okviru pet ključnih poslovnih aspekata i to:
 - a) Financijama društva - u knjigovodstvu, u periodičnim financijskim izvješćima društva, pokazateljima na burzi, statističkim i aktuarskim izračunima;
 - b) Tržište na kojem posluje društvo;
 - c) Unutarnjoj organizaciji, ključnim kadrovima i menadžmentu društva,
 - d) Operativnom poslovanju društva, i
 - e) Bankarskim podacima i aktivnostima, te promjenama na bankovnim računima društva.
- (3) Sustav ranog otkrivanja rizika realiziraju zaduženi nositelji u sustavu upravljanja rizicima društva, svaki u okviru njegovih propisanih nadležnosti i odgovornosti, te ovlaštena tijela internog i eksternog nadzora i kontrole poslovanja, imovine i obveza društva.
- (4) Za učinkovitu organizaciju, uspostavu sustava ranog otkrivanja rizika i definiranje preventivnih i korektivnih aktivnosti odgovorna je uprava društva.

Članak 14.

(Registar rizika i Izvješće o upravljanju rizicima)

- (1) Društvo je obvezno uspostaviti i voditi registar rizika koji služi za dokumentiranje rezultata upravljanja rizicima i praćenje predloženih i poduzetih mjera, odnosno pruža ključne informacije o rizicima društva, koji sadrži najmanje sljedeće:
 - a) opis/identifikacija rizika sistematiziranih po vrstama i kategorijama rizika,
 - b) naziv organizacijske jedinice odnosno nositelja rizika odgovornog za preuzimanje rizika/upravljanje identificiranim rizikom,
 - c) pokretače, odnosno uzroke rizika,
 - d) rezultate procjene odnosno mjerenja rizika, učestalost tj. vjerojatnost nastanka, utjecaj rizika, materijalni značaj, mogućnost otkrivanja i drugi kriteriji koji mogu utjecati na procjenu,
 - e) kvantitativne i kvalitativne procjene identificiranih rizika,
 - f) limite procijenjenih rizika,

- g) referentne vrijednosti na koje rizici utječu,
 - h) sposobnost prihvaćanja rizika,
 - i) međudjelovanje (međuovisnost) s drugim rizicima i
 - j) mjere prevencije/kontrole i minimiziranja rizika.
- (2) Registar rizika revidira se u slučaju promjene rizičnog profila društva, a najmanje jednom godišnje.
- (3) Registar rizika je baza podataka za sve informacije o rizicima i mora pružati jasnu sliku o aktualnom rizičnom profilu društva, te o mogućim gubicima iz pojedinačnih rizika, kako bi uprava društva mogla pravovremeno poduzeti odgovarajuće mjere upravljanja rizicima.
- (4) Nositelj funkcije upravljanja rizicima dužan je najmanje jednom godišnje sastaviti Izvješće o upravljanju rizicima.
- (5) Izvješće o upravljanju rizicima mora biti sastavljeno na način da uprava društva bude jasno obavještena najmanje o sljedećem:
- a) ukupnom rizičnom profilu društva;
 - b) promjenama rizičnog profila društva;
 - c) mjerama i aktivnostima koje se namjeravaju poduzeti ili su poduzete radi prevencije i ovladavanja rizikom;
 - d) informacije o prekoračenju limita,
 - e) podatke o pozitivnim i negativnim promjenama u pokazateljima poslovanja koje upućuju ili mogu upućivati na promjenu ukupne izloženosti društva riziku;
 - f) rezultatima djelovanja sustava upravljanja rizicima prethodno definiranog Strategijom upravljanja rizicima;
 - g) nadolazećim promjenama u sustavu upravljanja rizicima.
- (6) Izvješće o upravljanju rizicima mora biti sastavljeno na način da je i trećim osobama iz istog moguće jasno razumjeti ukupni rizični profil i djelovanje odnosno rezultate sustava upravljanja rizicima društva.
- (7) Društvo je obvezno dostaviti Agenciji za nadzor Izvješće o upravljanju rizicima u rokovima za dostavu godišnjih financijskih izvješća propisanim u članku 108. stavak (3) Zakona o osiguranju.

IV ČUVANJE PODATAKA I DOKUMENTACIJE

Članak 15.

(Dokumentiranje)

- (1) Sve informacije i dokumentacija nužni za djelovanje sustava upravljanja rizicima te korišteni u pojedinim fazama procesa upravljanja rizicima moraju biti adekvatno pohranjene u društvu i dostupne upravi društva, kao i uposlenicima uključenim u pojedine procese upravljanja rizicima.
- (2) Društvo je obvezno, na odgovarajući način dokumentirati način upravljanja, prevencije i ovladavanja pojedinačnim rizicima, uključujući i razloge prihvaćanja, smanjenja, izbjegavanja ili prijenosa rizika.
- (3) Informacije i dokumentacija moraju biti razumljive i transparentne.

V PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 16. (Donošenje akata)

(1) Društvo je dužno, najkasnije u roku od 90 dana, od dana stupanja na snagu Pravilnika, u cilju uspostavljanja sveobuhvatnog sustava upravljanja rizicima:

- uspostaviti funkciju upravljanja rizicima,
- usvojiti Strategiju upravljanja rizicima,
- usvojiti Izjavu o apetitu rizika,
- usvojiti Politiku funkcije upravljanja rizicima,
- imenovati Nositelja funkcije upravljanja rizicima.

(2) Društvo je dužno uskladiti se s odredbama ovog Pravilnika najkasnije do 31. 12. 2023. godine.

(3) Društvo može uspostaviti više standarde u odnosu na standarde propisane ovim Pravilnikom.

(4) Društvo je do uspostavljanja sustava upravljanja rizicima, sukladno odredbama ovog Pravilnika dužno upravljati rizicima sukladno odredbama Zakona, podzakonskim aktima donesenim na temelju istog i internim aktima društva.

Članak 17. (Prestanak važenja)

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaje važiti Pravilnik o vrstama i sustavu upravljanja rizicima u društvu za osiguranje i društvu za reosiguranje („Službene novine Federacije BiH“, br. 92/17 i 27/18).

Članak 18. (Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“.

PREDSJEDNIK
STRUČNOG SAVJETA

mr.sci. Edita Kalajdžić

Broj: 01-233-4/23
Sarajevo, 7. 2. 2023. godine